

TÍN ĐỒ CHÍNH THỐNG GIÁO NGA QUA CÁC CUỘC ĐIỀU TRA XÃ HỘI HỌC

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

Vào cuối năm 2012, các nhà xã hội học tôn giáo Nga đã đưa ra một số liệu bất ngờ về tín đồ Chính Thống giáo Nga. Kết quả của cuộc nghiên cứu quy mô lớn do tổ chức xã hội học độc lập “Sreda” tiến hành cho biết chỉ có 41% số người Nga được hỏi thừa nhận mình là tín đồ của Giáo hội Chính Thống giáo Nga thay vì 70-80% như các số liệu đã thu được qua các cuộc điều tra xã hội học khác trước đó⁽¹⁾. Trong nhiều năm qua, Giáo hội Chính Thống giáo Nga vẫn đưa ra con số 80%. Cũng theo kết quả nghiên cứu của “Sreda”, 25% người Nga tuyên bố mình là “những người tin vào Thiên Chúa, nhưng không tuyên xưng một tôn giáo cụ thể nào”. Trước đây, những câu trả lời như vậy chỉ được biết đến trong các cuộc điều tra xã hội học tôn giáo ở Phương Tây.

Thực hiện đơn đặt hàng của “Sreda”, năm 2012, *Quỹ Dư luận xã hội* đã phỏng vấn 56.900 người tại 79 khu vực của nước Nga. Mẫu nghiên cứu của cuộc điều tra xã hội học này là rất lớn và lớn hơn nhiều so với các cuộc điều tra xã hội học thông thường khác. Thí dụ, Trung tâm Nghiên cứu Dư luận xã hội toàn Nga (VCIOM) và Trung tâm Levada khi tiến

hành điều tra xã hội học chỉ dựa trên kết quả phỏng vấn 1.600 người ở 46 khu vực của nước Nga. Tại cuộc khảo sát do “Sreda” tiến hành lần này, trong bảng hỏi có yêu cầu người được hỏi chọn một trong các phương án trả lời cho câu hỏi về tôn giáo của mình, chỉ có 41% số người được hỏi chọn phương án: “Tôi theo Chính Thống giáo và thuộc về Giáo hội Chính Thống giáo Nga”.

Trong khi đó, bắt đầu từ giữa những năm 1990, trong các cuộc điều tra xã hội học tôn giáo có tới hơn 60% số người được hỏi nhận mình là tín đồ Chính Thống giáo Nga. Trong những năm qua, con số này luôn vượt trên 70%. Thí dụ, theo số liệu của cuộc điều tra xã hội học do VCIOM tiến hành tháng 3 năm 2010, số người Nga nhận mình là tín đồ Chính Thống giáo chiếm 75%, còn theo số liệu của cuộc điều tra xã hội học do Trung tâm Levada tiến hành vào tháng 12 năm 2009, con số này lên tới 80%. Tuy nhiên, ngay khi đó các nhà xã hội học đã tỏ ra nghi ngờ về tính xác thực của các số liệu

*. TS., Hà Nội.

1. Các số liệu trong bài viết dẫn theo: www.ng.ru/religi/2013-01-16/4_ne_opredelilis.html

này. Vào tháng 3 năm 2010, Mikhail Tarusin, Trưởng ban Xã hội học thuộc Viện Quy hoạch xã hội đã nhận xét rằng, các con số 70-80% người Nga theo Chính Thống giáo “thể hiện sự đồng nhất xã hội, sự đồng nhất dân tộc, bắt nguồn từ truyền thống dân tộc và truyền thống gia đình, nhưng không phải là số lượng người đi lễ nhà thờ”⁽²⁾ trong cư dân Nga. Thực ra, nghiên cứu của tổ chức xã hội học độc lập “Sreda” đã khẳng định rằng, giả thuyết đưa ra trước đây chưa được chứng minh vì còn thiếu tư liệu.

Trong khi đó, từ khi được thành lập vào năm 2011 đến nay, tổ chức xã hội học độc lập “Sreda” đã nhiều lần bày tỏ nguyện vọng của mình muốn hợp tác với Giáo hội Chính Thống giáo Nga. Các đại diện của Giáo hội Chính Thống giáo Nga, trong đó có những nhân vật chính thức, thường xuyên làm việc với các chuyên gia của tổ chức “Sreda”. Bà Alina Bagrina, điều phối viên của tổ chức này, trước đây là người đã từng lãnh đạo tổ chức xã hội học của *ủy ban về các vấn đề thanh niên* thuộc Hội đồng Thánh giáo của Tòa Thượng phụ Moskva. Thậm chí tổ chức “Sreda” đã đề nghị Vakhtang Kipshidze, người đứng đầu *Phòng phân tích thông tin* thuộc ủy ban Thông tin của Hội đồng Thánh giáo, tham gia cuộc nghiên cứu này. Có thể vì thế cho nên các kết quả nghiên cứu của “Sreda” được công bố rộng rãi trên các phương tiện truyền thông không bị Giáo hội Chính Thống giáo Nga bác bỏ mà còn cố gắng sử dụng chúng vì lợi ích của Giáo hội.

Trong một bài báo đăng trên website của tạp chí “Thomas”, Vakhtang

Kipshidze viết: “Rõ ràng, nhiều đồng bào của chúng tôi hiện nay nhận thức được rằng, treo một bức tranh Thánh (Icône) trong nhà hoặc một năm tới nhà thờ một lần để lấy nước Thánh là không đủ để tuyên bố mình thuộc về Giáo hội. Ở một mức độ nhất định, thái độ có tính chất phê bình này đối với chính bản thân đời sống Giáo hội là một trong những kết quả của giáo dục”⁽³⁾. Theo Vakhtang Kipshidze, không có mâu thuẫn trong các con số này. Ông viết: “Tổ chức ‘Sreda’ cho chúng ta một số liệu tương đối lớn - 25% những người tự coi mình là tín hữu không có tôn giáo. Tất nhiên, với các tiêu chí nhẹ nhàng hơn, nếu không phải tất cả thì cũng có nhiều người trong số họ sẽ tự gọi mình là người Chính Thống giáo”⁽⁴⁾. Theo Vakhtang Kipshidze, có thể cho rằng, trong số mười người tự coi mình là tín hữu không có tôn giáo có một người tin tưởng Thượng phụ Kirill. Do vậy, cơ hội cho việc truyền giáo vẫn còn rất lớn trong số những người Nga vẫn giữ gìn văn hóa và tính đồng nhất Chính Thống giáo. Vakhtang Kipshidze cho rằng, nhìn chung, “nếu cộng cả các tín hữu nhận mình thuộc về Giáo hội Chính Thống giáo Nga theo số liệu điều tra của ‘Sreda’ và một số các tín hữu ‘không tôn giáo’, chúng ta sẽ có được con số khoảng 70-80%”⁽⁵⁾, như số lượng tín đồ mà trong nhiều năm qua các nhà xã hội học và Giáo hội Chính Thống

2. Trích theo: www.ng.ru/religii/2013-01-16/4_ne_opredelilis.html

3. Trích theo: www.ng.ru/religii/2013-01-16/4_ne_opredelilis.html

4. Trích theo: Website đã dẫn

5. Trích theo: Website đã dẫn

giáo Nga vẫn đưa ra khi đánh giá về dân chúng của mình. “Sreda” đồng tình với cách giải thích này của Giáo hội Chính Thống giáo Nga.

Nhưng lí lẽ này liệu có thích hợp nếu nói về những người nhận mình là tín đồ Kitô giáo song lại không phải là thành viên của một Giáo hội cụ thể nào. Theo số liệu được đưa ra trong cuộc họp báo của “Sreda” tại trụ sở của hãng thông tấn “RIA Novosti”, chỉ có 1,5% số người được hỏi trong cuộc khảo sát nói rằng, “họ theo Chính Thống giáo, nhưng không thuộc Giáo hội Chính Thống giáo Nga, cũng không thuộc các tín đồ Cựu giáo”, còn 4,1% nói rằng, “họ theo Kitô giáo, nhưng không coi mình là tín đồ Chính Thống giáo, cũng không coi mình là tín đồ Công giáo hay tín đồ Tin Lành giáo”. 25% người Nga “tin vào Thiên Chúa nhưng không theo tôn giáo nào”, rõ ràng là những người không có quan hệ gì với các tín đồ Chính Thống giáo và thậm chí với tất cả các tín đồ Kitô giáo nói chung. Do vậy, Giáo hội Chính Thống giáo Nga cố gắng xếp số người này vào đội ngũ các tín đồ Chính Thống giáo Nga nhằm làm khớp với kết quả mà Giáo hội này mong muốn. Trong trường hợp này, các đại diện chính thức của Giáo hội Chính Thống giáo Nga, trên thực tế, đã khẳng định rằng, một bộ phận rất lớn người Nga (khoảng một phần ba), trong các cuộc điều tra xã hội học đã coi mình là những con chiên của Giáo hội, trong khi đó bản thân những người này lại không nhận mình là tín đồ Chính Thống giáo hay tín đồ Kitô giáo.

Nhóm tôn giáo tương tự như trên đã được các nhà xã hội học tôn giáo Phương Tây biết đến với tên gọi là “religiously unaffiliated” (những người tôn giáo không xác định). Theo số liệu của “Bản đồ các tôn giáo thế giới” được công bố vào tháng 12 năm 2012 trên trang web của Pew Research Center, một trung tâm nghiên cứu có uy tín ở Hoa Kỳ, hiện nay trên thế giới có tới 1,1 tỉ người tôn giáo không xác định, chiếm 16,3% dân số thế giới. Theo các tác giả của Pew Research Center: “Nhiều người tự mình đến với những quan niệm tôn giáo hay quan niệm tinh thần nào đó (chẳng hạn như tin vào Thiên Chúa, hay tin vào Tinh Thần Vũ Trụ), trong khi đó họ lại không gắn mình với tôn giáo này hay tôn giáo khác”⁽⁶⁾. Cũng theo số liệu của Pew Research Center, tại Hoa Kỳ “những người tôn giáo không xác định” chiếm 16,4% dân số hay 59 triệu người; trong số những người lớn tuổi, con số này thậm chí còn cao hơn, tương đương 19,6%. Ở Châu Âu con số này cũng tương tự. Ở Đức, “những người tôn giáo không xác định” chiếm 24,7% dân số, còn ở Pháp là 28%. Vì vậy, con số 25% “những người tin vào Thiên Chúa, nhưng không tuyên xưng một tôn giáo cụ thể nào” mà “Sreda” ở Nga đưa ra trên cơ sở nghiên cứu đánh giá xã hội “hậu thế tục” cho thấy kết quả này thực sự tương đồng với tình hình hiện nay ở Châu Âu và Bắc Mỹ.

Con số người Nga là tín đồ thực sự của Chính Thống giáo Nga, những người tuyên bố: “Tôi theo Chính Thống giáo và

6. Trích theo: Website đã dẫn

thuộc về Giáo hội Chính Thống giáo Nga”, theo các số liệu điều tra xã hội học của tổ chức “Sreda” là không lớn. Chỉ có 4% trong số họ đến nhà thờ xưng tội với linh mục mỗi tháng ít nhất một lần, 5% tham gia vào sinh hoạt cộng đồng của giáo xứ, 8% đọc Sách Phúc Âm. Theo Vakhtang Kipshidze, từ số liệu của các cuộc nghiên cứu khác cho thấy, “...con số 3-5% được biết đến là số người đi lễ nhà thờ sống đời sống tôn giáo trọn vẹn”⁽⁷⁾.

Theo các kết luận của tổ chức “Sreda”, trong số các tín đồ Chính Thống giáo Nga, so với độ tuổi trung bình của người dân cả nước, số tín đồ từ 60 tuổi trở lên chiếm tỉ lệ cao nhất, còn số tín đồ ở độ tuổi từ 18 đến 30 chiếm tỉ lệ thấp nhất. Các số liệu này cũng tương tự như các số liệu ở các nước Phương Tây hiện nay. Theo kết quả của cuộc khảo sát do *Viện Dư luận xã hội Pháp* (Institut Francais d'Opinion Publique, IFOP) tiến hành năm 2012 cho tờ La Croix, một tờ báo Công giáo ở Pháp, được công bố trên La Croix online tháng 10 năm 2012, hiện nay chỉ có 5% người Công giáo Pháp tham dự Thánh Lễ Chúa Nhật hằng tuần, trong khi đó số tín đồ Công giáo Pháp đã chịu phép rửa tội chiếm tới 80% dân số

nước này. Trong số 5% nói trên, nhóm tín đồ trong độ tuổi trên 65 chiếm tỉ lệ cao nhất, trong độ tuổi độ tuổi từ 50 đến 64 đứng vị trí thứ hai, trong độ tuổi từ 35 đến 49 đứng vị trí thứ ba, trong độ tuổi từ 25 đến 34 đứng vị trí thứ tư, còn trong độ tuổi từ 18 đến 24 thì không có người nào. Trước đó, năm 1961, người Công giáo ở Pháp chiếm tới 92% dân số, trong số đó 35% tham dự Thánh Lễ Chúa Nhật hằng tuần. Sau thời điểm đó, đức tin tôn giáo của người dân Pháp đã suy giảm mạnh.

Tình hình tương tự cũng xảy ra ở nước Nga. Đức tin tôn giáo vẫn được duy trì trong phần lớn những người cao tuổi đã hình thành nhân cách từ hơn nửa thế kỉ trước, mặc dù tại thời điểm đó ở nước Nga, chủ nghĩa vô thần triệt để đang ngự trị. Còn hiện nay, khi tự do tín ngưỡng, tôn giáo đang hiện diện khắp mọi nơi trên đất nước Nga, nhiều dự án trùng tu, xây mới các nhà thờ đang được triển khai trên quy mô lớn, số lượng các giáo phận cũng gia tăng, thì số lượng tín đồ lại chững lại, thậm chí có nơi còn giảm sút, nhất là trong giới trẻ. Đây cũng là hiện tượng chung ở các nước Châu Âu Kitô giáo./

7. Trích theo: Website đã dẫn